

קובץ זכרון מכבדי אבד

חידושי תורה בענייני הדלקת הנר
תוספת שבת, כבוד ועונג שבת

לזכרה הטהור של הרבנית

מרת יוכבד ענבל ז"ל

בת הרב שלום והרבנית רחל גילדנטר שליט"א
אשת חבר למז"ר הרב יהושע ענבל שליט"א

יוצא לאור לקראת יום השלושים לפטירתה
כ"ז סיון תשפ"ג

בית מדרש הגר"א
ירושלים עיה"ק תובב"א

את הספר ניתן להשיג אצל:
משפחת ענבל, שדי חמד 6, מודיעין עילית.
משפחת זלץ, מזל אריה 5, ירושלים.
משפחת יארמיש, טבריה 23, בני ברק.

יוצא לאור ע"י בית מדרש הגר"א

beit-midrash-hagra.com
לבירורים בענייני הספר ניתן לפנות לאימייל:
beit.midrash.hagra1@gmail.com

עיצוב ועימוד,
כריכה ושערים:

ארי' יארמיש

עם הספר

הפעם אודה את שם רעי האהובים, אשר יצאו לקראתי ביום צרה, לנחמני בתורה הטהורה. כי אכן גדול כים שברי, בהילקח ממני עטרת ראשי הזכה והברה. שהיתה במצוות השבת זהירה, ככהנת על מזבחה, ביקשה להיטיב את הנרות ולהכיןם, תיכף עם הבדלה. וביום הששי הדליקה עם פלג המנחה, ושלחה אל כל אוהביה שיעשו כמותה. דרשה ללמוד מהלכות שבת בכל סעודה וסעודה, ולא נחה דעתה עד שהבינה כל הלכה עד תומה. דרשה תמיד כלים נאים לשולחן אשר לפני ה', וכלים פשוטים לא יעלו על מזבחה. מיאנה להוציא שבת עם צאתה, המאחרת לצאת מן השבתוממהרת לבא.

ויהי כדבר הרופאים אלינו, הנה אנכי לוקח ממך את מחמד עיניך, ונזעק זעקה גדולה ומרה, אי כבוד כי גלה כבוד מישראל, נשמה הטהורה אשר עלתה השמימה בסערה, ולא חטאה בשפתיה, לא בבכי ולא בתלונה. אנחנו נטרפה דעתנו ודעת אמנו, והיא שקטה ושלווה, מחזיקה ביד בנותיה ואומרת: עוד ישבו זקנים וזקנות ואני בתוכן, נכדים ונכדות משחקים, גם בני שלשים יולדו על ברכי. חדה כתער צלולה וברה, עלתה מפרוזדור לטרקלין כמשחל בניתא מחלבא. כל אוהביה סבבוה הקיפופה, ותיבקע הארץ לקולינו, והיא בשקט ובלחישה, יצאה נשמתה בנעימה. לא רעדה ולא חלה.

וכל ישראל הנמצאים שם, ויקרעו איש מעילו ויזרקו עפר על ראשם, ואין דובר, כי גדל הכאב מאד. וכל השומעים צרחו בקול מר, כי היא היתה סמל החיים ועץ הדעת, פיה מדבר חכמות, ואיך עתה לוחכת את העפר. חמדת הלבבות, רופאת הנפשות, מרוממת הנשמות. אשר על אברתה נשאה כל מזווה וכל חולי, וצרי היא לכל מכיריה, הסומכים עליה בכל לבבם ובכל נפשם, ועמה תמות חכמה. ועתה יתומים כולנו ואיך נינחם. דבר שפתיים אך למותר, במליצות וחרוזים לא תסולא, ומילים גבוהות לא יערכוה, קינה היא

ותהי לקינה, בור הוא בנשמותינו, חלל ענק בנפשינו, אשר לא יימלא ולא יוכל לתקון. מה אאריך כי כל אות ותיבה לא ישווה בה, מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכול לשמוע. חסרון אשר לא יוכל להימנות.

אין לנו שיור רק התורה הזאת, תורה חביבה ויקרה, היוצאת מלבבות אוהבים, ומאירה את הלכות שבת אשר יוכי כה אהבה בגופה וברוחה, כי היא מקור הברכה. ונניח ראשינו על דברי חכמים שאמרו: מי עומד לו לאדם בשעת דחקו? לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים. ובעז"ה ממנה יראו וכן יעשו, להוסיף בכבוד שבת קדשינו, וממנה תחילת ישועתינו, אילו שמרו ישראל ב' שבתות וכו'.

יהושע ענבל

דברים אחדים

”על אלה אני בוכה עיני עיני ירדה מים
כי דחק מפני מנחם משיב נפשי”
(איכה א, טז)

בכו נבכה בלילה ודמעתינו על לחיינו, עת הלכה לעולמה לעולם שכולו טוב
בטרם עת, אחותינו וגיסתינו היקרה מרת יוכבד ע”ה רבת פעלים לתורה
וחסד, אשת גיסנו הגאון הרב יהושע שליט”א ישמרהו ה’ ויחייהו.
אבד כלי חמדה, אשת חיל עטרת בעלה, אמא מופלאה ומסורה לילדיה,
”פרשה ציון בידיה, אין מנחם לה”. ”ראה ה’ כי צר לי מעי חמרמרו, נהפך
ליבי בקרבי כי מרו מריתי”.

לעולם לא נוכל להשלים עם האובדן, הנחמה רחוקה מעימנו, אמנם נשיב
אל ליבנו דברי המקונן (איכה ג, כח) ”ישב בדד וידום כי נטל עליו”, ופירש”י
- מי שאירע לו אבל וצרה, ישב גלמוד ויצפה לטובה וימתין, כי בעל הגזירות
נשא עליו הגזירה הזו.

נישא לבבינו אל כפים, אל קל בשמים, תן לנו כח להמשיך, להורים
היקרים והמסורים שיוכבד ע”ה הייתה בבת עינם ונפשם, לבעלה המופלא,
לילדיה היקרים, שנתנה עבורם את תמצית נשמתה, לאחיה ואחיותיה,
לגיסיה ולגיסותיה, למשפחתנו. לכולנו הייתה מסורה בלב ונפש וחסרונה
קשה הוא מנשוא.

אנא, הכניסי תפילותינו לפני בעל הרחמים, הכניסי דמעותינו לפני מלך
מתרצה בדמעות, שיושיע אותנו בתשועת עולמים, ונראה אך ורק שמחות
במשפחתנו. ובעלך גיסנו הרב יהושע שליט”א יזכה להמשיך לגדל את ילדיו
כרצונך, במנוחת הנפש, ולראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות
כשאיפתך הטהורה.

מסופר שכשהסתלקה לבית עולמה אשת אדונינו הגר"א מווילנה זצוק"ל, ציווה הגר"א לכתוב על מצבת האבן "לא הניחה אחריה כמותה". ודברי הגר"א היו שקולים ומדודים כידוע, כדבריו בביאור הגר"א על השו"ע, א"כ ודאי שהגר"א התכווין כאן לתאר באמת את גדלותה, הכיצד.

על הצדיק נאמר "צדיק כתמר יפרח", טבעו של עץ התמר, שבאותה מידה שהוא מתנשא לגובה מעל הקרקע, כך גדלים שורשיו לעומק, אם הדקל גובהו עשרה מטרים כך שורשיו מעמיקים עשרה מטרים.

כך הוא הדבר אצל האיש והאישה, לשניהם יש מושג של גדלות אמיתית, אולם יש הבדל מהותי. אצל האיש הגידול הוא מעל הקרקע רואים את גדלותו בתורה, את ההתמדה, את השקיעות בלימוד, את הספרים הרבים שהוציא, את מידותיו המיוחדות, ואת מעשי החסד הרבים, שעושה עם הסובבים אותו. כל אלו נראים למרחוק.

וכך איתא בתנחומא (פרשת לך לך סימן ה), "צדיק כתמר יפרח, כל האילנות אין אדם יכול לראות למרחוק, לפי שהן קצרים, אבל התמר והארז גבוהים יותר מכל האילנות וכו', לפיכך נמשלו הצדיקים לתמר ולארז שהקב"ה מגביהן בעולם".

גם לאישה יש אותה גדלות כמו לאיש, אבל הגדלות הזו אינה נראית למרחוק, אלא בעומק האדמה, בעומק הלב, בצניעות, מוסתרת מעין כל. צניעות, אין הכוונה רק צניעות בלבוש, אלא במובן של עשיית דברים גדולים, אך ורק לשם שמים, הרחק מעין הרואים, אין שום צורך לבלוט החוצה ולפרסם. הכל בתוכה, בינה לבין ה' יתברך.

כשאנו רואים צדיק כתמר, שתורתו ומעשיו נראים למרחוק, בידוע שיש לו שורשים עמוקים באדמה, שורשים מוסתרים, בהצנע, הרחק מעין רואים, אבל הם היסודות של הבנין, אם היסודות לא היו עמוקים כל כך, לא היה קיום לבנין.

אם נבוא ולו במעט לתאר את גדלותה של יוכבד אחותינו ע"ה, לא יספיקו מאות קולמוסים ונהרות של דיו. מעשים נפלאים ועוצמתיים, שמעולם

לא ידענו עליהם, חלקם נתגלו רק בימי השבעה וסופרו ע"י אנשים ונשים שנעזרו על ידה.

גדלות אמיתית, שהיה עמוקה ונסתרת מאיתנו. בתוקף תפקידה הייתה מרפאה נשים ובנות שבורות לב, שהיו צריכות את עזרתה, וההתמסרות המיוחדת והנדירה שהיא התמסרה אליהם בכל עת ובכל שעה, היו מפליאות כל רואיה. גם בתקופת מחלתה, עד ימיה האחרונים ממש, הייתה מסייעת ועוזרת לנשים, שכלל לא ידעו את מצבה. באמת "לא הניחה אחריה כמותה". אוי, מי ייתן לנו תמורתה.

אפריון נמטייה לבני חבורת קדישתא שהתאספו להוציא לאור חוברת זיכרון בענייני תוספת שבת.

כידוע שאחותינו יוכבד ע"ה מעת התגלתה מחלתה ל"ע, הקימה גמ"ח לסייע לכלות העומדות לפני חופתן בסיוע גדול מאוד, והיתה טורחת על זה במסירות נפש של ממש, לתת להם נדוניה יוקרתית ומכובדת, בשמחה ובמאור פנים.

סגולה זו מפורסמת בשם מרן הקה"י זצוק"ל שאמר על דברי חז"ל, "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב וכו', וביקור חולים, והכנסת כלה, ולווית המת" וכו'. ולמה נכתבה "הכנסת כלה", בין ביקור חולים ללווית המת, אלא כדי ללמדנו שכל המתעסק בהכנסת כלה, מצווה זו תעמוד לו לזכות לרפואה שלימה, ולא יצטרך להגיע ח"ו ללווית המת.

אמנם מצווה גדולה יותר זיכתה אותנו יוכבד אחותינו ע"ה בחיזוק גדול מאוד בשנים האחרונות והיא "הכנסת כלה" אמיתית, שהייתה מעודדת ומדרבנת את כל משפחתינו, מכריה וידידיה, להכניס שבת מוקדם ולקבל "תוספת שבת", מוקדם ככל האפשר, כחתן העומד ומצפה לביאת כלתו. ודבר זה ידוע בשם הח"ח זצוק"ל שהיה אומר שהשבת שהיא מקור הברכה, כל המתחזק בשמירתה ומוסיף מהקודש על החול, השבת תשפיע עליו שפע ברכה, ישועה ורחמים.

אמנם לא זכינו, להמשך מעשיה המופלאים, אבל אנחנו יכולים להמשיך את מעשיה, ולהתחזק בשמירת השבת, ולהוסיף מהחול על הקודש, לעילוי נשמתה הטהורה.

ובלע המוות לנצח, ולא ישמע עוד צער ומכאוב במשפחתנו, עד כי יבוא שילה ונראה פניה המאירים שוב יחד עם אחינו בית ישראל.

החותמים בדמע

בני המשפחה

הקדמה

"כִּי מִכְבְּדֵי אֲכַבֵּד וּבְזֵי יִקְלֹו" (שמואל א ב, ל)

'רבי יוסי אומר: כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות,
שנאמר: "כי מכבדי אכבד ובזוי יקלוי"'. (אדר"נ פרק כז)

ספר זה יוצא לאור לכבוד בית מורנו הרב יהושע שליט"א, אנחנו התלמידים והידידים הושברנו בפטירת עטרת בית ראשינו מורנו וחברנו, ואמרנו לנפשנו אין טוב אלא להתדבק במעשים הטובים שזכתה וזיכתה את ביתה ואת הרבים, ואין טוב אלא תורה, לחדש דברי תורה, במצוות שהעמידה בהם את הבית. ולקחנו את המצווה החביבה של הכנסת שבת, שהיא עניני ריש מסכת שבת, כיצד מדליקין את הנר, כיצד מקבלין את השבת, וכיצד מוסיפין מן החול על הקדש.

הרבנית יוכבד ענבל (לבית גילרנטר) זרזה תמיד להוסיף מן החול על הקודש, ולהקדים לקבל את השבת בהדלקת הנר. ועכשיו הלכה היא עצמה ובצהרי ימיה הוסיפה מן החול על הקדש, ועברה אל כנפי השכינה, בדרך ליום שכולו שבת, הקדימה והזדרזה יותר לסיים את עבודת ההכנה ואת ימי החול, והדליקה את נר השבת, נר ה' נשמת אדם, חופש כל חדרי בטן, בהותירה לכולנו את מעשיה הטובים בכלל ואת זירוז כבוד השבת בפרט, שנמשך אנחנו ונאיר את האור הזה, בתורה ובמעשים, עד שיתקיים בנו הנבואה והיה לעת ערב יהיה אור, ויתגלה לנו דרי מטה, האור הגנוז לצדיקים, שבו מתורצים כל הקושיות, ואז ה' דיין האמת בעל הרחמים ובעל הנחמות יכניס את כולנו ליום שכולו שבת ויעשה מחול לכל הצדיקים יחדיו.

"מכבדי אכבד - את בני פנחס שכבד אותי בשטים" (רש"י). פנחס שכבד את ה' בשיטים, זכה אחרי מאות שנים שנכדו צדוק יקבל את הכהונה הגדולה, מפני שכבד את ה', ועד עתה קוראים אנו ביחזקאל (מד, טו) "וְהַכֹּהֲנִים הָלֹאִים

בְּנֵי צְדוֹק ... הִמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשִׁרְתִּנִּי" וגו'. ובאמת עיקר הדבר שנקרא פנחס בשם "מִכְבְּדִי" לכאורה הוא משום שלא נצטווה על הדבר. שלא מצינו שמי שמקיים ציווי נקרא מכבד.

ובאמת, כבוד שבת, מצוה מדברי קבלה הוא שנאמר (ישעיהו נח) "אִם תִּשָּׁב מִשְׁבֶּת רְגְלְךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קִדְּשִׁי וְקִרְאתָ לְשִׁבֶּת עֲנֵג לְקָדוֹשׁ ה' מְכַבֵּד וְכִבְדָּתוֹ מַעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמִּצְוֹת חֲפָצֶיךָ וְדָבָר דָּבָר. אֲזִי תִתְעַנֵּג עַל ה' וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בְּמוֹתַי [בְּמֹתַי] אֲרָץ וְהֶאֱכַלְתִּיךָ נַחֲלֹת יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי פִי ה' דִּבֶּר". אבל עניין המצווה הוא כבוד ה', והוא סברא, וכמו שכתוב (מלאכי א, ו) "בֵּן יִכְבֵּד אָב וְעַבֵּד אֲדֹנָיו וְאִם אָב אֲנִי אֵיךְ כְּבוֹדִי וְאִם אֲדֹנִים אֲנִי אֵיךְ מוֹרָאִי אָמַר ה' צָבָאוֹת לָכֵם הִכְהֵנִים..." וגו', הרי שהוא חיוב יסודי מסברא לכבד את ה', ובכלל זה כבוד השבת. ואדרבא ככל שמוסיף כבוד, ומוסיף מן החול על הקדש, יש בזה יותר כבודו, שאיננו עושים רק את המוכרח והמצווה, אלא באים לקראת הקדש, ומהדרין אותו.

כבודה של נשמת הנפטר, של הבית הגדול שהקימה היא ואישה שליט"א, ושל הבית הגדול של אביה ואמה ומשפחתם, שכל המשך ענינה יהיה בתורה, ואין כבוד אלא תורה. "נכבדות מדובר בך". וכל ענין הספר הזה הוא לצאת מחובות השגרה ולהוסיף מן החול על הקדש, עוד אומר הבא מן החדש, לקיים מה שנאמר "וְקִרְאתָ לְשִׁבֶּת עֲנֵג לְקָדוֹשׁ ה' מְכַבֵּד" "כִּי מְכַבְּדִי אֲכַבֵּד".

כבוד חכמים ינחלו החברים שיזמו וטרחו ליצור את הספר מן המסד ועד הטפחות, הרבנים דב קינריין, אהרון זלץ, ברוך הייפרט, וארי' יארמיש. כולנו תפילה שבזכות התורה והמעשה, נזכה ללמוד יחד עם מורנו הרב יהושע עוד הרבה תורה בשמחות ביתו וביתנו, בתוך עם ישראל, ונזכה לקיים בירושלים את המצווה "וְשִׁמְחֶתָ אֶתָּה וּבֵיתְךָ" (דברים יד, טו). ה' הרופא לשבר עמו, ירפא כל שברנו, ויקיים כל הבטחותיו "לְפָאֵר מְקוֹם מְקִדָּשִׁי וּמְקוֹם רְגְלִי אֲכַבֵּד" (ישעיהו ס, יג).

בשם בני החבורה

אוריה עינבל, בית מדרש הגר"א

תוכן

מאמר מקדשי השבת רבינו צדוק הכהן מלובלין זצ"ל	15
בענין תענית ביו"ט הגאון ר' שלמה פישר זצ"ל	25
בענין תוספת שבת הרב נתנאל אדיר	29
פסולי פתילות ושמנים ומצוות הדלק"ג שבת הרב משה מרדכי אייכנשטיין	35
תוספת שבת הרב יחיאל איתמר	46
הערות בענייני ערב שבת וכניסתה הרב יוסף בן ארזה	51
בענין תוספת אורה הרב נחמיה ברנדייס	56
בגדרי גזירות שהייה וחזרה הרב משה גלזיס	62
נר ביתו קודם משום שלום בית הרב תומר גרינברג	71
לא יקרא לאור הנר הרב משה גרינהוט	74
תפילת מנחה אחד קבלת תוספת שבת הרב יהודה גרנית	85

דיני הדלקת נרות במקום שיש חשמל הרב אליעזר דוידזון	90
לקראת שבת לכו ונלכה - על בחינת היראה של השבת הרב אורי הולצמן	94
בענין תוספת שבת הרב יוסף וידר	102
מעלת נרות שבת הרב מיכאל ויסברג	105
בענין התקיעות שלפני שבת ותוספת שבת הרב יעקב ויסמן	109
איזהו כבוד ואיזהו קידוש הרב גרשון חנוך ולדנברג	117
'כגוזנא' – תמצית סוד השבת הרב יחיאל משה ורטהיימר	123
הדלקת נר שבת - דבר הרשות, מצוה או חובה הרב שמעון שלמה זילבער	127
קידוש מבעוד יום ואיסור אכילה לאחר הדלקת נרות הרב יחיאל כהן	148
עונג תלמוד תורה בשבת הרב ישראל מאיר כץ	156
קבלת שבת הרב חיים לוין	159
קבלת שבת בפלג המנחה ובשבת בערב ראש חודש הרב שלמה ליפשיץ	163
רזא דשבת הרב יחיאל מאיר	174
בעניין תוספת שבת הרב נדב לבון	189

196	פניא דמעלי שבתא הרב אוריה עינבל
214	עשיית שבותין אחרי קבלת שבת הרב יעקב ענבל
226	תוספת שבת הרב אליהו מאיר פייבלזון
238	בל תוסיף ובל תגרע בתוספת שבת ויו"ט הרב אהרן פישר
245	נר שבת - חובת הבית או חובת הגוף הרב שלמה פרוש והרב משה פרוש
253	לקדוש ה' מכובד – וכבודו מעשות דרכיך הרב שמואל קלופפר
263	צורת עמידת קני המנודה והנרות שבמקדש הרב חיים רובניץ
268	התקיעה בערב שבת הרב יעקב שהם
271	השייכות בין נר שבת לסעודה הרב יוסף שיין
279	דיני נסיעת יולדת לבית החולים הרב יואל שילה

מאמר מקדש השבת

רבינו צדוק הכהן מלובלין זצ"ל

אף דקדושת השבת נקבעת מהשי"ת, מ"מ צריכים ישראל לקדשו. קדושת שבת קביעא וקיימא מצד השם יתברך שקידשו בימי בראשית, וכמו שאמרו^א ואף דשם לענין קביעת זמנו קאי, דאין צריך לקביעת בית דין שאינו תלוי בימי החדש מכל מקום ממילא משמע גם לענין הקדושה. שהרי מיד בימי בראשית נאמר^ב ויקדש אותו, שהשם יתברך קידשו מעצמו.

ומכל מקום משניתנה תורה נצטוו ישראל^ג זכור את יום השבת לקדשו. שאף הם צריכים לקדשו מיד בכניסתו משקידש היום. דבתחילת יומא בעי לקדושי, כמו שאמרו^ד.

* מאמר שני מתוך ספר קדושת השבת לרבינו צדוק הכהן מלובלין זצ"ל, הודפס בתחילת ספר פרי צדיק על חומש בראשית. הוהדר מחדש בתוספת מקורות ציונים הערות והארות בידי הרב אסף אשכול שליט"א.

- א. פסחים קיז: - "אמר רבא אשכחתינא לסבי דפומבדיתא דיתבי וקאמרי בשבתא בין בצלותא בין בקידושא מקדש השבת. ביומא טבא בין בצלותא ובין בקידושא מקדש ישראל והזמנים. וכו', ואנא אמינא טעמא דידי וטעמא דידכו טעמא דידכו שבת דקביעא וקיימא בין בצלותא ובין בקידושא מקדש השבת יומא טבא דישאל הוא דקבעי ליה דקמעברי ירחי וקבעי לשני מקדש ישראל והזמנים".
- ב. בראשית פרק ב פסוק ג.
- ג. שמות פרק כ פסוק יח.
- ד. פסחים קו "תנו רבנן זכור את יום השבת לקדשו, וזכרהו על היין. אין לי אלא ביום, בלילה מניין? תלמוד לומר, זכור את יום השבת לקדשו. בלילה מניין. אדרבה, עיקר

ואף על פי שעיקר קדושתו מה' בלא פעולת אדם ואתערותא דלתתא כלל. ועל כן נאמר בה בפרשת תשא^ה את שבתותי וגו', כי אני ה' מקדשכם, שהשם יתברך מקדש גם את ישראל על ידי השבת שנתן להם שהוא קודש. ועל ידי שהם שומרי שבת גם הם מתקדשים בקדושת השבת. ונמצא השבת מקדש אותם לא הם אותו, ועל כן נקרא מתנה טובה^ו, שהוא במתנה בלי שום השתדלות אדם. וקאמר אמקרא הנזכר דאני ה' וגו', דמזה משמע שהוא מצד השם יתברך לבד בלא אתערותא דלתתא.^ז

מכל מקום אין זה סותר מצות לקדשו שעל האדם. ואלו היה רק מצד קדושה שמה' לבד הרי היו כל ישראל שוים בהרגשת קדושת השבת. כעם ככהן. וכבר נזכר לעיל^ח שאינו כן רק תלוי כפי עבודת האדם בימי החול. והדבר ידוע גם כן לכל אחד, כי אין ערך כלל מהרגש ההמונים אשר הוא כמעט כאין. ואין טועמים בקרב לבבם טעם קדושה רק מה שמתענגים במנוחה ממלאכה ואכילה ושתיה. ואף דגם זה מצוה וקיימו עונג שבת.^ט מכל מקום אין בזה ענין לקדושת היום. ומה שאמר כי אני ה' מקדשכם להרגש גדולי ישראל המתקדשים ומטהרים את עצמם וחפצים בקרבת ה' המרגישים בקדושה והתעלות העולמות ביום ההוא גם בהם אין כולם שוים. וכל אחד

-
- קדושה בלילה הוא קדיש! דכי קדיש תחלת יומא בעי לקידושי".
- ה. שמות פרק לא פסוק יג - "אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדרתכם לדעת כי אני ה' מקדשכם".
- ו. שבת י: - "תניא נמי הכי לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה מתנה טובה יש לי בבית גזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם".
- ז. רצה לומר, דקשה, א"כ מדוע בני ישראל צריכים לקדש את השבת בתחילתו, והרי הקב"ה מקדש את השבת?
- ח. מאמר א. עיי"ש שהאריך, דכל אחד לפי עמלו בששת ימי המעשה כך השגת הנייחא שלו בשבת.
- ט. כמבואר בשבת קיח: - "עונג זה איני יודע מהו? כשהוא אומר וקראת לשבת ענג הוי אומר זה עונג שבת, במה מענגו? רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אמר בתבשיל של תרדין ודגים גדולים וראשי שומין וכו'".